Gazze'deki Yıkımın Mekânsal Boyutları: Bir Vicdan Mahkemesi Özeti

Esra Akbalık

Giriş

Bu yazı, İsrail'in Filistin'e yönelik 7 Ekim 2023'ten bu yana devam ettirdiği, 30 binden fazla kişinin ölümü ve yüzbinlerce kişinin yerinden edilmesine neden olan saldırılarının, literatürdeki uluslararası hukuk suçlarından biri olan soykırım suçu kapsamında yargılanması amacıyla 23 Mart 2024'te İstanbul'da düzenlenen Vicdan Mahkemesi'nde sunulan ve saldırıların mekânsal politikalar ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla hazırlanan rapordan[1] üretilmiştir. Söz konusu rapor[2], İsrail saldırılarının Gazze'de yol açtığı yıkımın sonuçlarını farklı disiplinlerin perspektifinden ortaya koyan 15 çalışma raporundan biri olarak sunulmuştur.

Metnin temellendiği rapor, sadece 7 Ekim 2023'ten bu yana değil, 1948'den bu güne devam eden İsrail'in işgalci politikaları özelinde, günümüz dünyasını şekillendiren tüm baskıcı, yok edici ve sömürgeci yaklaşımların mekân üzerinden, yıkım ve inşa pratikleri ile nasıl sistematik bir şekilde ağır suçlar işlediklerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

1. Savaş / Soykırım ve Mekân Politikaları İlişkisine Genel Bakış

Dünya tarihi, küresel-bölgesel-yerel savaşların, çatışmaların, yıkımların ve ardından gelen yeni sınırlar ve inşaların da tarihi olarak tanımlanabilir. Mekân; yapılı ya da doğal çevre olarak bu savaş ve çatışmaların, iktidar mücadelelerinin hem somut hem de sembolik taşıyıcısı olarak karşımıza çıkar. Savaş, soykırım ve mekân politikaları arasındaki ilişki, savaş ve çatışma ortamlarında mekânın nasıl kullanıldığı, kontrol edildiği veya manipüle edildiği üzerine odaklanır. Aynı zamanda, savaş ve soykırım sonrası mekânın nasıl yeniden şekillendirildiği, hafıza politikaları ve kimlik oluşturma süreçleriyle nasıl ilişkilendirildiği de önemlidir.

Savaş ve çatışma durumlarında, mekân politikaları sıklıkla stratejik amaçlar için kullanılır. Bu, düşmanı izole etmek, kontrol etmek veya etkisiz hale getirmek için savaş alanlarının düzenlenmesini içerebilir. Ayrıca, savaş sırasında toplumların zorla yerinden edilmesi veya göç ettirilmesi gibi eylemler de mekân politikalarının bir parçası olabilir.

Soykırım vakalarında ise, mekân politikaları sıklıkla hedeflenen toplumun fiziksel olarak yok edilmesine veya etkisiz hale getirilmesine yöneliktir. Bu, toplumun yaşadığı bölgelerin ele geçirilmesi, toplu mezarların oluşturulması veya etnik gruplara ait binaların yıkılması gibi eylemleri içerebilir. Ayrıca, soykırım sonrası mekânın nasıl kullanıldığı, toplumların yeniden yerleştirilmesi veya yeniden inşa edilmesi gibi konular da soykırımın sonuçlarıyla yakından ilişkilidir. Bu bağlamda, savaş, soykırım ve mekân politikaları arasındaki ilişki genellikle güç, kontrol ve kimlik oluşturma süreçlerinin bir yansımasıdır.

Bu noktada mekânın üstlendiği üç farklı rolden bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki, bir özne olarak, kasıtlı şekilde yok edilen ya da erişilemez/kullanılamaz hale getirilen, hem fiziksel olarak yerine getirdiği işlevi yok edilen hem de taşıdığı tarihsel/kültürel değeri/hafızası silinen mekânın bir kurban olarak üstlendiği roldür. Lahey'de kurulan Uluslararası Savaş Suçları Mah-

Resim 1. Hebron bölgesinde yer alan bir kontrol noktası (Kaynak: https://www.map.org.uk/news/archive/post/1095-uk-mps-witness-worsening-humanitarian-and-human-rights-crisis-in-the-west-bank-with-map-and-caabu)

Resim 2. 7 Ekim 2023 - 12 Mayıs 2024 arası Gazze'deki yıkıma ilişkin veriler (Kaynak: https://www.aljazeera.com/news/longform/2023/10/9/israel-hamas-war-in-maps-and-charts-live-tracker)

kemesi'nin, Bosna savaşı sırasında Mostar Köprüsü'nün topçu ateşiyle yıkılmasını "bir halkın kültürel-mimari mirasını hedef alan bir eylem olarak" *'insanlığa karşı işlenmiş suçlar'* kapsamında değerlendirerek, Hırvat komutan Slobodan Praljak'ın hüküm giymesine karar vermesi, bu bağlamda yakın zamanlı oldukça önemli bir örnektir.

İkincisi, kendisi yok edilirken aynı zamanda bir yıkım aracı olarak da kullanılan, içine yerleştirilen patlayıcılarla uzaktan yok edilerek içinde yaşayanlarla birlikte, mekânı oluşturan malzemelerin yıkıcı bir araç haline getirilerek yaratılan, mekânın fail olma rolüdür. Doğa olaylarının ardından sıklıkla telaffuz edilen, *"Deprem değil, bina öldürür"* söylemi, mekânın fail olma rolünü açıkça ifade eden bir örnek olarak gösterilebilir.

Mekânın bu savaş ve çatışma ortamlarında üstlendiği son rol ise tanık olma rolüdür. Her türlü yıkımın ardından ortaya çıkan kalıntılar, hem bir bütün olarak yıkımın boyutlarını ortaya seren bir referans oluşturur hem de yıkımın soruşturulmasına ilişkin ciddi adlî deliller barındırmak suretiyle bu tanıklık görevini üstlenir. Mimar/kuramcı Bernard Tschumi'nin *"Mimarlığı tanımlayan, duvarlarıyla çevreledikleri kadar tanıklık ettiği eylemlerdir de"* sözleri, bu rolü özetler niteliktedir. Özellikle son 10-15 yılda şiddetin kentleşmesi ve hak ihlallerinde kamudan yana adaletin sağlanması için gerekli olan eşitlikçi ortamların bulunmaması nedeniyle, hukuki süreçler ile mimarlığın ara kesitinde çalışmalar yürüten "adlî mimarlık" çalışmaları başlamış ve bu çalışmalar yaşanan hak ihlallerinin hem mekânsal boyutunu mercek altına almış hem de mimari temsil araçlarının yardımıyla pek çok faili meçhul dosyanın yeniden açılarak sonuçlandırılmasında aktif rol oynamıştır.

Güç, kontrol ve kimlik oluşturma süreçlerinin bir yansıması olan savaş, soykırım ve mekân politikaları arasındaki ilişki, özellikle Bosna Savaşı'ndan bu yana mekân çalışmaları literatüründe kendine daha fazla yer bulmaya başlamıştır. Mekân-kırım (spaciocide), kent-kırım (urbicide), konut-kırım (domicide) kavramları, soykırımın farklı bileşenleri olarak telaffuz edilmekte ve şiddetin amaç ve yarattığı sonuçlarının anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

Hanafi'ye göre, mekân-kırım (spaciocide) teriminin kullanılması hem enkaz ve yıkımın büyüklüğünü hem de ister yapı/kentsel alan ister peyzaj ister arazi mülkiyeti olsun, mekâna yönelik saldırının temelinde yatan, mekânın yaşanabilirliğine karşı kullanılan kasıtlı yok etme mantığını vurgulamaktadır. Yine Hanafi, mekân-kırımın, dinamik bir sürece sahip olsa da temelde kasıtlı bir ideoloji etrafında, dört aktör tarafından üretilen yaygın yıkım uygulamaları olduğunu dile getirmektedir. Hanafi'ye göre, farklı gibi görünseler de genellikle yakın bir şekilde çalışan bu aktörler, askeri güçler, toprak gasp eden yerleşimciler, şehir plancıları ve kapitalist emlak spekülatörleridir. (Hanafi, 2009)

2. Geçmişten Bugüne Filistin'e yönelik İsrail Şiddetinin Mekânsal Verileri: Yıkım, Yerinden Etme, İnşa ve Yeniden İnşa Üzerinden Mekânsal ve Kolektif Hafıza

1947'de Britanya'nın manda idaresini sonlandırması ve 1948 Arap-İsrail Savaşı'nın ardından İsrail devletinin kuruluşu, Filistin toprakları üzerinde yaşayan halkların köklü demografik değişiminin ve Filistin halkının Arapça "nakba" olarak tanımladığı "Büyük Felaket"in de başlangıcıdır. 1947 dağılım planına göre, yüzde 56 olan İsrail yönetimindeki Filistin toprağı oranı, 1948'de yüzde 78'e çıkmış ve yaklaşık 700 bin Filistinli, zorunlu bir kitlesel göçe maruz kalarak Arap yönetimindeki Batı Şeria ve Gazze'ye ya da Libya, Ürdün, Suriye gibi diğer ülkelere gitmek zorunda kalmıştır.

Toprak üzerinde mülkiyet ve nüfus kontrolü hedefi, İsrail devletinin de kurulmasıyla birlikte sistematik bir "geçmişin izlerinden kurtulma" ve "yeni anlatılar ve onların mekânlarını yaratma" politikasının işleme konmasını güçlendirmiştir. İsrailli tarihçi Ilan Pappé'nin de belirttiği gibi, *"(...) Son paradoks ise Filistin'in başlangıcından bugüne kadar olan hikâyesinin basit bir sömürgecilik ve mülksüzleştirme hikâyesi olmasına rağmen dünyanın bunu çok yönlü ve karmaşık bir hikâye olarak ele almasıdır- anlaşılması zor ve çözülmesi daha da zor."* (Chomsky, N., & Pappé, I, 2015, s.11).

Rochelle Davis'in, *"1948 İsrail- Arap savaşında boşaltılan ve büyük ölçüde yok edilen 400'ü aşkın Filistin köyü 'harita üzerindeki noktalar'dan dahasını ifade etmektedir. Bu yerlere İsrail kasabaları inşa edilmiştir."* cümleleriyle aktardığı bu yerinden etme politikası, günümüze kadar devam eden bir süreklilik halindedir. Yıkma ve yeni yerleşimler inşa etme, boş peyzajlar üretme-ormanlaştırma ve isim değiştirme gibi mekânsal stratejiler, üzerinde yaşayan halkın geçmiş ile olan maddi-manevi bağını, kültürel birikimini elinden alırken, yapılı çevrenin tanık olma özelliğini de bertaraf etmeyi amaçlamaktadır. (Davis, 2015)

Filistin topraklarında insan haklarının durumuna ilişkin Birleşmiş Milletler Filistin Özel Raportörü Francesca Albanese'nin 14 Temmuz 2023 tarihli raporunda kaleme aldığı, Filistinlilerin içinde yaşamaya mecbur bırakıldıkları açık

hava hapishanesine ilişkin tespitleri, bu sistematik ve kasıtlı politikaların mekânsal araçlar ile nasıl uygulandığını ortaya koymakta ve şunları dile getirmektedir:

"Fiziksel ayrımcılık tarihsel olarak yerli nüfusu kontrol etmek ve yönetmek, topraklarını ele geçirmek ve onları yerlerinden etmek için yerleşimci sömürgeci bir araç olarak kullanılmıştır. Parçalanmış işgal altındaki Filistin topraklarında İsrail, Filistinlileri hapishaneyi andıran ancak çok daha geniş bir bölgesel ve toplumsal ölçekte fiziksel bir mimarinin içine hapsetmiştir." (Albanese, 2023, s.18)

3. 7 Ekim 2023'ten Bugüne Yıkımın Mekânsal Boyutu Üzerine Veriler

Çalışmanın bu bölümü, Filistin'de yaşanan güncel durumun mekânsal boyutunu ortaya koymak amacıyla, *Yıkım ve Yerinden Etme, Tarihi ve Kültürel Mirasın Yok Edilmesi, Yeniden İnşa ve Yerine Yerleşme ve Erişimin, Hareket Özgürlüğünün Kısıtlanması* başlıkları altında, 7 Ekim 2023'ten bu yana, uluslararası raporlardan derlenen veriler ışığında ele alınmıştır.

Yıkım ve Yerinden Etme

Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi'nin (OCHA) 6 Mayıs 2024 tarihli raporuna göre, Gazze'deki **konut birimlerinin yüzde 60'tan fazlası** yıkılmıştır[3]. Financial Times gazetesinde mimarlık ve tasarım eleştirmeni olarak yazan Edwin Heathcote, 7 Mart tarihli yazısında, bu yıkımın bir kent-kırım olduğunu şu sözlerle dile getirmiştir:

"Bunun bir kent-kırım olduğuna şüphe yok; şehirlerin toplu cezalandırma, tek bir grubun takibi, verilecek bir ders ya da bir taktik olarak kasıtlı bir şekilde yok edilmesi. İsrail Kuvvetleri on yıllardır konutların yıkımını bir toplu cezalandırma biçimi olarak kullanmıştır; buldozerler en acımasız silahları arasında yer almış, tanklardan daha hedefli ve anlamlı bir şekilde kullanılmıştır. Konutların yıkılması, sürgünün, aidiyetin yok edilmesinin bir şifresidir." (Heathcote, 2024)

Gazze Şeridi'nin güneyinde yer alan ve saldırıların başlangıcında İsrail güçlerinin "güvenli bölge" diyerek Filistinlileri sürüklediği **Han Yunus kenti nüfusu, bir gecede, 400 binden yaklaşık 1 milyona** yükselmiştir. Güvenli bölge denilerek, kitlesel olarak göç edilen bu kent, Ocak ayında İsrail'in saldırılarının yeni merkezi olmuş ve yerle bir edilme noktasına gelmiştir.[4]

7 Ekim'den bu yana, Gazze nüfusunun yüzde 75'ini oluşturan yaklaşık **1 milyon 700 bin kişi** kişi, ülke sınırları içinde yerinden edilmiştir. Bombalama tehdidiyle yerinden edilen ve her seferinde daha dar alana sıkışmaya çalışan nüfus, en son sığınmak zorunda kalınan, Mısır sınırındaki Rafah bölgesinin de geçtiğimiz günlerde saldırıya uğramaya başlamasıyla, kaçacak yerin de kalmadığı bir sıkışma noktasına dönüşmüş haldedir.

Gazze'deki yıkım sadece bomba ve buldozerler ile değil yasal prosedürler ve yönetmelikler aracılığıyla da bir yıkım aracı kullanılmaktadır. İşgal altındaki Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te yaşayan pek çok Filistinli, İsrail izin vermediği için evlerini izinsiz inşa etmek zorunda kalmaktadır. 62 yaşındaki Fakhri Abu Diab, Şubat ayında İsrail makamlarının işgal altındaki Doğu Kudüs'te bulunan evini buldozerle yıkmasının ardından Al Jazeera'ye yaptığı açıklamada "Tüm anılarım o evdeydi" diyerek, izinsiz yapıldığı gerekçesiyle yıkım için gelen İsrailli yetkililerin genellikle Filistinlilerden kendi evlerinin yıkım masraflarını da karşılamalarını istediğini dile getirmiştir.[5]

Tarihi ve Kültürel Mirasın Yok Edilmesi

İsrail, 7 Ekim'den bu yana, Filistinlilerin kültürel miras ve tarihi için hayati nitelikte olan yapılarını yıkmış, bu yapılarla birlikte, içlerinde yer alan binlerce arşiv belgesini de yok ederek, 1954 tarihli Silahlı Çatışma Halinde Kültür Varlıklarının Korunması Sözleşmesi'ni ihlâl etmiştir. Bunlar arasında en ön planda olanı, aslen 7'nci yüzyıldan kalma bir Bizans kilisesi olan ve en son 1650 yılında geçirdiği restorasyon sonrasında bugüne ulaşarak aktif kullanımda olan ve bünyesinde nadir eserler bölümü bulunan bir kütüphaneyi de barındıran Büyük Omar Camii, İsrail tarafından 8 Aralık 2024 tarihinde bombalanarak minaresi haricinde tamamen yıkılmış durumdadır.[6] Gazze'deki M.S. 12'nci yüzyılda inşa edilen Aziz Porphyrius Kilisesi, 19 Ekim 2023 tarihinde bombardımana maruz kalmış, salonları ve kaldırımları tahrip olmuş, kilise görevlilerinin bulunduğu bina çökmüş, bombalamalardan kaçarak buraya sığınan 18 kişi yaşamını yitirmiştir. Filistin mirasının sergilendiği ve yakın zamanda açılmış bir müze olan Refah Müzesi, saldırıların ilk günlerinde yıkılmıştır. Filistin Kültür Bakanlığı, toplam 320 arkeolojik alan ve kültürel ve tarihi öneme sahip binadan 207'sinin enkaza dönüştüğünü veya ciddi şekilde hasar gördüğünü bildirmiştir. Bunlar arasında eski camiler, kiliseler, mezarlıklar, müzeler, kütüphaneler ve arşivler bulunmaktadır.[7] Gazze'nin M.Ö. 800-1100 yılları arasına tarihlenen ve Gazze'nin UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesinde yer alan üç bölgesinden biri olan Anthedon Limanı arkeolojik

alanı, hava saldırıları ve askeri faaliyetler nedeniyle büyük ölçüde zarar görmüştür.[8]

Yeniden İnşa ve Yerine Yerleşme

İnsanlığa karşı işlenmiş suçlar, savaş suçları ve bunlarla ilişkili mekân politikaları ilişkisi ele alındığında, yasal düzenlemeler, yıkım ve yerinden edilmeye zorlayarak boşaltılan Filistin yerleşimlerinin yanı sıra, boşaltılan yerler için ilan edilen ya da dolaşıma sokulan yeni yerleşimlerin inşası da kasıtlı olarak, savaş bittiğinde insanların dönecekleri bir evleri olmamasının hedeflendiğini göstermektedir.

Al Jazeera haber ajansında 19 Aralık 2023 tarihinde çıkan habere göre, ***"Sahilde yaşamak bir rüya değil"*** sloganıyla, Filistinlilerin terk etmeye zorlandıkları, yerle bir edilen Gazze'de planlanan bir konut projesinin reklamı yapılmaya başlandı.[9] Batı Şeria'da yerleşim yerleri inşa etmekle ünlü bir İsrail şirketi olan Harey Zahav tarafından, bölgede 2005 yılında yıkılan eski bir yasadışı İsrail yerleşiminin adı olan "Morag" adının verildiği proje, yıkımlar üzerine inşanın ve zorla elinden almanın bir örneğini teşkil etmektedir.

Yeni İsrail yerleşimlerinin inşasının çok daha geniş kapsamlı tartışıldığı ve kamuoyuna sunulduğu bir örnek de, Kudüs'teki Uluslararası Kongre Merkezi'nde 28 Ocak 2024 tarihinde düzenlenen, **"Yerleşme güvenlik getirir"** başlıklı konferanstır. Bu konferansta buluşan binlerce bakan, aktivist ve hükümet görevlisi, Gazze Şeridi'nin kalbinde İsrail yerleşimlerini yeniden inşa etme planlarını açıklamak ve kutlamak için bir araya geldi. Konferansta bir konuşma yapan Dini Siyonizm Partisi'nin lideri ve Maliye Bakanı Bezalel Smotrich, yeni yerleşim yerleri kurmanın erdemlerinden övgüyle söz ederek *"Tanrı'nın izniyle yerleşeceğiz ve muzaffer olacağız"* dedi. Smotrich ve Ben Gvir, altı koalisyon milletvekiliyle birlikte **"Zafer ve yerleşimin yenilenmesi sözleşmesi"** olarak adlandırılan ve imzacıların Gazze Şeridi'nde **"yaşam dolu Yahudi yerleşimlerini büyütecekleri"** taahhüdünü içeren belgeyi imzaladı. Konferansta konuşan Samarya Bölge Konseyi Başkanı Yossi Dagan, *"Bu bölgeyi geri almamız ve Gazze'de bir yerleşim kurmamız gerekiyor. Gazze Şeridi'nin kuzeyinden başlamamız gerekiyor. Eskiden Elei Sinai, Nisanit ve Dugit'in bulunduğu bölge... Sderot'a yakın ve ilk yerleşimlerin inşa edileceği yer burası"* sözleriyle yeniden inşa üzerinden devam ettirilen politikalarını dile getirdi.[10]

1 Mart 2024 tarihinde 972.mag sitesinde yayımlanan bir başka habere göre, düzinelerce yerleşimci ve sağcı aktivist Erez Sınır Kapısı'na saldırarak, asker ve polis kenara çekilirken iki ahşap yapı inşa etti. Bu eyleme katılan Mechi Fendel *"Buraya bu savaş bittikten sonraki gün yerleşmemiz gerektiğini, Yahudi kasabalarını Gazze Şeridi'nin her yerine yaymamız gerektiğini ilan etmeye geldik. Çünkü bu olmazsa burası bir arı kovanına dönüşecek. Boşluk bırakamazsınız. Bunun tekrar olmasını istememiz için hiçbir sebep yok. Gazze Şeridi'nden bir kilometre uzakta yaşıyorum. Teröristleri komşum olarak kabul edemem ve onlar 7 Ekim'de gerçek yüzlerini gösterdiler"* sözleriyle, temsili eylemin arkasındaki mekân ve işgal politikasını açıklıkla dile getirmiş oldu.[11]

Erişimin, Hareket Özgürlüğünün Kısıtlanması

İşgal Altındaki Topraklarda İnsan Hakları için İsrail Bilgi Merkezi'nin (B'Tselem) paylaştığı bilgiye[12] göre, hareket kısıtlaması, İsrail'in apartheid rejimini uygulamak ve işgal altındaki topraklardaki Filistin nüfusunu kontrol etmek için kullandığı önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sınırlamalar Batı Şeria içinde hareket etmek, Batı Şeria ve Gazze arasında seyahat etmek, İsrail'e girmek veya yurtdışına seyahat etmek isteyen Filistinlilere uygulanmaktadır. On yıllardır İsrail bu kısıtlamaları sadece Filistinlilere uygularken, İsrailliler -yerleşimciler dahil- ve diğer ülke vatandaşları serbestçe dolaşma özgürlüğe sahiptir.

7 Ekim 2023'ten bu yana İsrail, denetimi sıkılaştırmak için kontrol noktaları ağını kullanarak, düzinelerce yeni kontrol noktası kurarak, düzinelerce köyden ana yollara erişimi engelleyerek ve Filistinlilerin iş veya diğer nedenlerle İsrail'e girmeleri için verilen tüm izinleri iptal ederek kısıtlamaları aşırı derecede sıkılaştırmış durumdadır.

Bu kısıtlamalar Batı Şeria'daki Filistinlilerin makul bir rutin sürdürmelerine izin vermemekte ve hayatın her alanını sekteye uğratmaktadır. Büyük mali kayıplara yol açmakta, tıbbi bakım ve eğitime erişimi sınırlamakta, aile hayatına ve sosyal faaliyetlere zarar vermektedir. Ayrıca, bir programa bağlı kalmayı zorlaştıran sürekli bir belirsizlik durumu yaratmaktadır. Batı Şeria'daki evlerinden yola çıkan Filistinliler işe gidip gidemeyeceklerini ya da ne zaman gideceklerini, tıbbi bir randevuya gidip gidemeyeceklerini ya da ailelerini ziyaret edip edemeyeceklerini bilememektedir. Bir kontrol noktasında saatlerce bekleyebilir ve askerler tarafından aşağılanabilirler, geri dönüp evlerine gitmek zorunda kalabilirler ya da tutuklanabilirler.

4. Sonuç

Bu rapor kapsamında sadece bir bölümüne yer verilebilen İsrail saldırılarının mekânsal boyutu,

sistematik ve yaygın bir işgal/soykırımın tüm özelliklerini yansıtmaktadır. Milyonlarca insanın zorla yerinden edildiği, insani yaşam koşullarından uzak yerleşimlerde yaşamaya zorlandığı, terk edilen topraklara yönelik yeni İsrail yerleşimlerinin kurulması projeleri, tarihi ve kültürel belleğin taşıyıcısı durumunda olan anıt yapılar ve arkeolojik alanların yaygın yıkımı gösteriyor ki, İsrail tarafından Filistinlilerin geçmiş, bugün ve geleceğinin bir arada yok edilmesi hedeflenmektedir.

Yasal prosedürlerin, yıkımın ve yeniden inşanın tüm araçlarının devrede olduğu bu güncel durum, konuya ilişkin kavramsallaştırmaların sert örneklerine tanıklık etmemizi zorunlu kılıyor. Dünyanın dört bir tarafından kalıcı ateşkes taleplerinin yükseliyor olmasına rağmen devam eden bu yıkım, mimarlık mesleğinin etik sorumluluk ilkesini yeniden tartışmaya açmamızı ve hem doğal hem de Gazze örneğindeki gibi insan kaynaklı yok etme eylemlerinin bedellerini ve araçlarını iyi analiz etmemizi gerektiriyor. Aynı etik sorumluluk gereği, sadece analiz etmek değil çözümün parçası olmak için de disiplin içinden mücadelenin önemini bir kez daha gözler önüne seriyor. Uluslararası bir çağrı ile bu mücadeleye ve geleceğin iyileşmesine taraf olmak istediğini deklare eden Architects for Gaza[13] oluşumu ve mimarlık araçları ile her türlü sivil haklar mücadelesine çok önemli tanıklık belgeleri sunan Forensic Architecture'ın[14] 7 Ekim'den bu yana kamuoyu ile paylaştığı çalışmalar[15], bu konuda neler yapılabileceğine dair önemli örnekler sunuyor. Şubat 2023 depremlerinde ve Gazze saldırılarında yaşamını yitiren onbinlerce insandan geriye kalanların, geri dönmeleri ve insan onuruna yaraşır şekilde hayatlarına devam edebilmelerinin yolu, yaşananların ardındaki mekânsal politikaları net bir şekilde ortaya koyan bir perspektiften hareketle, "kötünün iyisi" çözümleri ve "zorunlu" işbirlikleri reddeden radikal bir tutumla, mekânların gerçek sahipleriyle birlikte hareket eden bir mesleki duruşa sahip çıkmakla mümkün görünüyor.

Esra Akbalık, Dr. Öğr. Üyesi, Doğuş Üniversitesi,
Sanat ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü

The Spatial Dimensions of the Destruction in Gaza: A Summary from People's Tribunal

This article is based on the report prepared to reveal the relationship between the attacks and spatial policies, which was presented at the People's Tribunal held in Istanbul on March 23, 2024 in order to try Israel's attacks on Palestine since October 7, 2023, which have caused the death of more than 30,000 people and the displacement of hundreds of thousands of people, within the scope of the crime of genocide.. The report was presented as one of fifteen working reports that reveal the consequences of the destruction caused by the Israeli attacks on Gaza from the perspective of different disciplines.

The report aims to reveal how all oppressive, destructive, and colonialist approaches that shape today's world have systematically committed grave crimes through space, destruction, and construction practices, not only since October 7, 2023, but also since 1948. The work based on a literature on conceptualizations such as spaciocide, urbicide, ecocide; addresses the attacks that have been ongoing since October 7, 2023 at Gaza, under the headings of Destruction and Displacement, Destruction of Historical and Cultural Heritage, Reconstruction and Resettlement, and Restriction of Access and Freedom of Movement.

Notlar

1. Mekân Çalışmaları Grubu iletişim ağı çok daha geniş olmakla birlikte, bu rapora katkı sunanlar: Özden Kaya, Gül Köksal, Erdem Üngür, Kamile Batur, Sena Karahan, Tansel Korkmaz, Yeşim Ünal, Sara Betül Güler.
2. Raporun tamamını okumak için: https://vicdanmahkemesi.org/vicdan-mahkemesi/raporlar/
3. https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-humanitarian-impact-6-may-2024-1500
4. https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/israel-gaza-refugee-camp-palestine-b2443609.html
5. https://interactive.aljazeera.com/aje/2024/israel-occupation-illustrated-guide/?utm_source=www.aljazeera.com&utm_medium=website&utm_campaign=ucms
6. https://www.theguardian.com/world/2024/feb/04/everything-beautiful-has-been-destroyed-palestinians-mourn-a-city-in-tatters?fbclid=IwAR1KA1D1DIDOE_-fljab6NQTW71Ao_vLEugDyOKqU-vWr4gPFO1Tjy3exXw
7. https://www.palestine-studies.org/en/node/1655264
8. https://www.unesco.org/en/gaza/assessment
9. https://www.aljazeera.com/program/newsfeed/2023/12/19/israeli-real-estate-firm-pushes-settlement-building-in-gaza
10. https://www.timesofisrael.com/thousands-of-right-wing-activists-are-preparing-to-resettle-gaza-after-the-war/
11. https://www.972mag.com/israeli-settlers-gaza-outpost-erez-crossing/
12. https://www.btselem.org/video/20240305_israel_drastically_restricting_movement_in_the_west_bank_since_start_of_the_gaza_war#full
13. https://architectsforgaza.com/
14. https://forensic-architecture.org/
15. https://forensic-architecture.org/investigation/ecocide-in-gaza

Kaynaklar

Albanese, F. (2023). (rep.). *Arbitrary Deprivation Of Liberty in the Occupied Palestinian Territory: The Palestinian Experience Behind and Beyond Bars.* [İşgal Altındaki Filistin Topraklarında Keyfi Olarak Özgürlükten Yoksun Bırakma: Parmaklıklar Ardında ve Ötesinde Filistin Deneyimi] BM İnsan Hakları Konseyi. Erişim: Mart 5, 2024, https://www.documentcloud.org/documents/24498391-arbitrary-deprivation-of-liberty-in-the-occupied-palestinian-territory-the-palestinian-experience-behind-and-beyond-bars

Chomsky, N., & Pappé, I. (2015). *On Palestine* (F. Barat, Ed.). Haymarket Books.

Davis, R. (2015). Yerinden Edilenlerin Coğrafyaları: Filistin Köy tarihleri (H. Doğan, Trans.). Koç Üniversitesi Yayınları, s.19

Hanafi S. (2009). "Spacio-cide: Colonial Politics, Invisibility and Rezoning in Palestinian Territory". Contemporary Arab Affairs 2, no.1, s.106-121.

Heathcote , E. (2024, Mart 7). *"There can be no doubt that this is urbicide."* Dezeen. https://www.dezeen.com/2024/03/07/gaza-urbicide-edwin-heathcote-opinion/